

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 235/2025-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], narodenej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Ľudovítom Surmom, advokátom, Halenárska 7, Trnava, proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Ssk/153/2023 z 29. novembra 2024, rozsudku Krajského súdu v Trnave sp. zn. 20Sa/7/2022 zo 14. apríla 2023 a rozhodnutiu generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. 02590437630 zo 16. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. januára 2025 domáha vyslovenia porušenia svojich práv podľa čl. 35 ods. 1 a 2, čl. 39 ods. 1 a 7, čl. 42 ods. 1 a základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 1 a 2 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), ako aj čl. 32 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkami najvyššieho správneho súdu a krajského súdu označenými v záhlaví tohto uznesenia, ako aj rozhodnutím generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne o invalidnom dôchodku sťažovateľky. Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť. Tiež požaduje finančné zadosťučinenie 4 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých rozhodnutí vyplýva, že sťažovateľke bol rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 5. augusta 2021 priznaný invalidný dôchodok od dovŕšenia 18. roku veku. Základom pre rozhodnutie bol záver posudkového lekára Sociálnej poisťovne, že miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť u sťažovateľky je 80 %, pričom invalidita vznikla v čase nezaopatrenosti podľa § 70 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) pred dovŕšením veku, v ktorom sa končí povinná školská dochádzka.

3. Proti tomuto rozhodnutiu podala sťažovateľka odvolanie, v ktorom namietala priznanie invalidity podľa § 70 ods. 2 zákona o sociálnom poistení. Sťažovateľka požadovala priznanie invalidného dôchodku podľa § 70 ods. 1 a § 73 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, pretože zaplatila dodatočne poistenie na dôchodkové poistenie za obdobie od 1. septembra 2019 do 31. augusta 2020, a preto mala postavenie poistenca.

4. Odvolanie sťažovateľky zamietol generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne namietaným rozhodnutím, pretože aj podľa posúdenia zdravotného stavu posudkovým lekárom v rámci odvolacieho konania je celková miera poklesu schopnosti sťažovateľky vykonávať zárobkovú činnosť 80 %. Sťažovateľka je invalidná od narodenia, preto posudkový lekár určil dátum vzniku jej invalidity odo dňa jej narodenia. Preto dodatočné zaplatenie poistného na dôchodkové poistenie po vzniku invalidity nemá vplyv na sumu invalidného dôchodku priznaného podľa § 70 ods. 2 zákona o sociálnom poistení.

5. Proti rozhodnutiu generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne podala sťažovateľka správnu žalobu, v ktorej namietala nesprávnu aplikáciu § 70 ods. 2 zákona o sociálnom poistení a nezohľadnenie dodatočne zaplateného poistného. Krajský súd namietaným rozsudkom žalobu sťažovateľky zamietol, pretože dospel k záveru o neodôvodnenosti žaloby. K námietke určenia dátumu vzniku invalidity uviedol, že v prípade sťažovateľky ide o vyjadrenie skutočnosti, že invalidita má pôvod v ochoreniach, ktoré u nej pretrvávajú od narodenia.

6. Sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu kasačnú sťažnosť, v ktorej namietala nesprávne právne posúdenie správnym súdom, keďže jej nárok na invalidný dôchodok mal byť posudzovaný podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Rozsudok tiež považovala za nedostatočne odôvodnený vo vzťahu k uplatneným žalobným dôvodom. Správny súd porušil právo na spravodlivý proces tým, že sa vôbec nezaoberal skutočnosťou, že zaplatila poistné na dôchodkové poistenie.

7. O kasačnej sťažnosti rozhodoval najvyšší správny súd, ktorý konštatoval nespornosť faktu, že sťažovateľka trpí detskou mozgovou obrnou, ktorá spolu s ďalšími zdravotnými postihnutiami spôsobuje pokles jej pracovnej schopnosti oproti zdravej fyzickej osobe o 80 %. Tiež nebolo sporné, že sťažovateľka zaplatila za obdobie od 1. septembra 2019 do 31. augusta 2020 poistné na dôchodkové poistenie. Sporné je to, či táto skutočnosť postačí na posúdenie nároku sťažovateľky na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ako požadovala sťažovateľka, a či správny orgán bol povinný zohľadniť dodatočné zaplatenie poistného, teda po vzniku invalidity.

8. K tomu najvyšší správny súd uviedol, že zákonodarca v § 70 zákona o sociálnom poistení rozlišuje dve možnosti vzniku nároku na invalidný dôchodok. Podľa § 70 ods. 1 ide o vznik nároku u poistenca, ktorý je buď povinne, alebo dobrovoľne nemocensky poistený. Druhou možnosťou je podľa § 70 ods. 2 zákona vznik nároku u fyzickej osoby, ak sa stala invalidnou vo veku, keď bola nezaopatreným dieťaťom s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky. Sťažovateľka sa v zmysle záverov posudkových lekárov stala invalidnou v čase nezaopatrenosti, pričom tento čas bol špecifikovaný na obdobie do skončenia povinnej školskej dochádzky a posudkom posudkového

lekára sociálneho zabezpečenia, ústredia Sociálnej poisťovne z 15. marca 2022 stanovený na deň narodenia. Preto pokiaľ sťažovateľka splnila zdravotnú podmienku pre vznik nároku na invalidný dôchodok pred dovŕšením veku, v ktorom končí povinná školská dochádzka, rozhodujúcim obdobím pre posúdenie jej nároku je obdobie pred skončením povinnej školskej dochádzky. V tom období sťažovateľka nebola poistencom (pričom dobrovoľne poistenou osobou môže byť fyzická osoba najskôr od 16. roku veku), preto jej invalidita vznikla podľa § 70 ods. 2 zákona o sociálnom poistení a skutočnosť, že po jej vzniku doplatila poistné, na to nemá žiaden vplyv. Najvyšší správny súd poukázal na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 7Sk/19/2019, z ktorého vyplýva obdobný záver, že zaplatenie poistného po vzniku invalidity nemá vplyv na výšku invalidného dôchodku. Preto ako nedôvodnú vyhodnotil námietku sťažovateľky, že jej nárok mal byť posúdený výlučne podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Zároveň súd uviedol, že posudzovanie zdravotného stavu fyzickej osoby a jej pracovného potenciálu je výlučne otázkou odbornou – medicínskou, pričom medzi závermi posudkových lekárov neboli zistené rozpory a o ich odbornej úrovni nemal súd dôvod pochybovať.

9. Najvyšší správny súd dospel k záveru, že krajský súd sa vecou náležite zaoberal, prieskum napadnutých rozhodnutí vykonal v súlade so zákonnou úpravou ustanovenou v zákone o sociálnom poistení a dospel k správne mu záveru o zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne. Preto najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť napadnutým rozsudkom zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľky

10. Podstata argumentácie sťažovateľky sa sústreďuje na otázku určenia vzniku invalidity, ktorá bola v jej prípade určená ku dňu narodenia. Sťažovateľka s tým nesúhlasí, pretože to vníma ako porušenie zákazu detskej práce. Podľa sťažovateľky nie je možné určiť vznik invalidity fyzickej osoby skôr, ako získa spôsobilosť na výkon zárobkovej činnosti, pričom žiadne novonarodené dieťa nemá fyzickú a ani právnu spôsobilosť na výkon akejkoľvek závislej činnosti. Určením vzniku invalidity od narodenia došlo k porušeniu práva sťažovateľky na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, práva na vzdelanie a povinnú školskú dochádzku, ako aj práva na hospodársku ochranu pred vykorisťovaním. Namieta, že nedostala odpoveď na to, že pri výpočte jej invalidného dôchodku sa nezohľadnilo obdobie jej dôchodkového poistenia. Podľa sťažovateľky výklad právnych predpisov Sociálnou poisťovňou v jej prípade nebol v súlade ústavou, predovšetkým s ochranou práv dieťaťa. Namietané rozhodnutia preto považuje za ústavne nesúladne a arbitrárne porušujúce jej práva.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je namiatané porušenie práva sťažovateľky na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň (čl. 35 ods. 1 a 2 ústavy), na primerané hmotné zabezpečenie (čl. 39 ods. 1 a 7 ústavy), na vzdelanie (čl. 42 ods. 1 ústavy), práva na súdnu a inú právnu ochranu (čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práv podľa čl. 1 a 2 dodatkového protokolu, ako aj práva podľa čl. 32 Dohovoru o právach dieťaťa rozhodnutím generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne o jej odvolaní proti rozhodnutiu vo veci invalidného

dôchodku, rozsudkom krajského súdu o jej správnej žalobe a rozsudkom najvyššieho správneho súdu o jej kasačnej žalobe.

12. V časti, v ktorej ústavná sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne zo 16. marca 2022 a proti rozsudku krajského súdu, ide o návrh, na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc. Vo vzťahu k týmto rozhodnutiam mala sťažovateľka opravné prostriedky (žalobu a kasačnú sťažnosť), ktoré aj využila. Poskytnutie ochrany v prípade potenciálneho porušenia dotknutých článkov ústavy v danom prípade spadalo do právomoci krajského a najvyššieho správneho súdu, čo podľa § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v tomto rozsahu pre nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

13. Vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho správneho súdu treba uviesť, že ústavný súd vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (napr. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákony a pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (napr. I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06). Vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho správneho súdu treba poukázať na povahu a špecifiká správneho súdnictva, ktorého úlohou nie je nahradzovať činnosť orgánov verejnej správy, ale len preskúmať zákonnosť rozhodnutí a postupov orgánov verejnej správy, teda preskúmať to, či kompetentné orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených v návrhu rešpektovali príslušné hmotno-právne a procesno-právne predpisy. Treba preto vziať do úvahy, že správny súd nie je súdom skutkovým, ale je súdom, ktorý posudzuje iba právne otázky napadnutých rozhodnutí a postupu orgánov verejnej správy, teda orgánov inej ako súdnej sústavy (IV. ÚS 127/2012).

14. Napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu, ktorý konal ako súd kasačný, nemožno hodnotiť izolovane, ale iba v kontexte s rozsudkom krajského súdu a zároveň v kontexte s rozhodnutiami správnych orgánov, ktoré mu predchádzali. Podstata námietok sťažovateľky sa vzťahuje na určenie dátumu vzniku invalidity, keď sťažovateľka nesúhlasí s určením ku dňu jej narodenia. Je potrebné uviesť, že základom pre rozhodnutie o nároku sťažovateľky na invalidný dôchodok boli závery vyplývajúce z posudkov posudkových lekárov Sociálnej poisťovne o dlhodobo nepriaznivom zdravotnom stave sťažovateľky trvajúcim od jej narodenia. Sťažovateľka pritom nespochybňuje skutočnosť, že jej zdravotný stav je dlhodobo nepriaznivý. Je potrebné uviesť, že posudzovanie zdravotného stavu fyzickej osoby je otázkou odbornou, na ktorú nemá súd a ani ústavný súd potrebné odborné znalosti. Zdravotný stav sťažovateľky a miera poklesu jej schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť bol hodnotený posudkom posudkového lekára sociálneho poistenia Sociálnej poisťovne a následne posudkového lekára sociálneho poistenia ústredia Sociálnej poisťovne. Súdny rozhodujúce vo veci sťažovateľky boli pri absencii odborných medicínskych znalostí odkázané na závery vypracovaných posudkov. Najvyšší správny súd však neprevzal priamo ich závery, ale hodnotil vypracované posudky z hľadiska ich jednoznačnosti, úplnosti, určitosti a presvedčivosti aj s prihliadnutím na námietky sťažovateľky. Najvyšší správny súd pritom nezistil medzi posudkami posudkových lekárov žiadne rozpory a ani dôvod na pochybnosti o ich odbornej úrovni. Preto pokiaľ najvyšší správny súd akceptoval záver

vyplývajúci z posudku posudkového lekára ústredia Sociálnej poisťovne o vzniku invalidity sťažovateľky od jej narodenia, nešlo o prejav svojvôle či arbitrárnosti.

15. Rozhodujúce však bolo to, že vznik invalidity sťažovateľky v rozhodnutí o priznaní invalidného dôchodku z 5. augusta 2021 bol stanovený do obdobia jej nezaopatrenosti, do obdobia pred skončením povinnej školskej dochádzky, ktorá je podľa § 19 ods. 2 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov desaťročná a trvá do konca školského roku, v ktorom žiak dovŕši 16 rokov. Preto následný posun vzniku invalidity posudkovým lekárom ústredia Sociálnej poisťovne na deň narodenia sťažovateľky nemalo vplyv na záver o tom, že sťažovateľka mala nárok na invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 2 zákona o sociálnom poistení. Sťažovateľka v čase pred skončením povinnej školskej dochádzky nebola poistencom dôchodkového poistenia, preto jej ani nemohol byť priznaný invalidný dôchodok podľa § 70 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, ktorý vyžaduje, aby bola osoba v rozhodujúcom období poistencom. Právne posúdenie nároku sťažovateľky na invalidný dôchodok a právny záver, že dodatočné zaplatenie poistného na dôchodkové poistenie sťažovateľke nemalo vplyv na jeho určenie, nemožno považovať za arbitrárne.

16. Správnosť ústavnou sťažnosťou namietaného rozhodnutia vylučuje porušenie práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z toho plynie záver o tom, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 39 ods. 1 ústavy, keďže tam obsiahnuté právo sa poskytuje v rozsahu podrobností ustanovených zákonmi a čl. 39 ods. 3 ústavy poskytuje zákonu pomerne široký priestor na úvahu o rozsahu sociálneho systému (PL. ÚS 11/08). Zároveň niet príčinnej súvislosti medzi namietaným rozhodnutím a právami sťažovateľky podľa čl. 35 ods. 1 a čl. 42 ods. 1 ústavy, čl. 1 a 2 dodatkového protokolu a čl. 32 Dohovoru o právach dieťaťa. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu nebol spôsobilý porušiť uvedené práva sťažovateľky, preto bola ústavná sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. apríla 2025

Robert Šorl
predseda senátu